

XÂY DỰNG MÔ HÌNH LÀNG VĂN HÓA SỨC KHỎE

TRẦN THỊ TRUNG CHIẾN *

Cuộc vận động xây dựng "Làng văn hóa sức khỏe" hướng tới sáu mục tiêu cơ bản: 1 - Nâng cao nhận thức của nhân dân về chăm sóc bảo vệ sức khỏe, biến những hành vi giữ gìn sức khỏe trở thành thói quen và nhu cầu của mỗi người dân. 2 - Xây dựng và duy trì các nếp sống vệ sinh phòng bệnh trong nhân dân, góp phần xây dựng nếp sống văn hóa, văn minh. 3 - Xây dựng mô hình gia đình sức khỏe, làng sức khỏe và khu phố sức khỏe phù hợp với các vùng miền trong phong trào toàn dân xây dựng đời sống văn hóa. 4 - Giảm các vụ ngộ độc thực phẩm, đảm bảo an toàn vệ sinh thực phẩm. 5 - Giảm tỷ lệ mắc và tử vong một số bệnh truyền nhiễm gây dịch thường gặp ở địa phương; Không để dịch lớn xảy ra, khống chế tới mức thấp nhất tỷ lệ mắc và chết của các bệnh tả, thương hàn, sốt xuất huyết, hạn chế tốc độ gia tăng tỷ lệ nhiễm HIV/AIDS. 6 - Giảm tỷ lệ mắc và tử vong do tai nạn và thương tích trong cộng đồng.

TRONG nhiều thập niên qua, cùng với những thành tựu của công cuộc đổi mới, được sự quan tâm của Đảng, Nhà nước và sự tham gia của toàn xã hội, công tác chăm sóc và bảo vệ sức khỏe nhân dân đã đạt được các thành tựu đáng kể. Nhiều dịch bệnh nguy hiểm đã được khống chế, sức khỏe nhân dân ngày một nâng cao. Bên cạnh những tiến bộ đạt được, vẫn còn tồn tại một số vấn đề gây ảnh hưởng không nhỏ đến sức khỏe nhân dân. Nhiều bệnh tật phát sinh từ những tập quán sinh hoạt thiếu vệ sinh của người dân, nhất là ở vùng khó khăn, vùng sâu, vùng xa. Công tác phòng chống dịch bệnh, vệ sinh môi trường, vệ sinh an toàn thực phẩm cũng có

nhiều bất cập, trong đó có sự phối hợp giữa các ban, ngành, các tổ chức chính trị - xã hội, các cấp chính quyền còn thiếu chặt chẽ và đồng bộ.

Quán triệt đường lối y học dự phòng tích cực, chủ động và thực hiện chủ trương của Đảng và Chính phủ trong việc đẩy mạnh cuộc vận động phong trào "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa", Bộ Y tế, Bộ Văn hóa - Thông tin và Ban Thường trực Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam đã ký kết *Chương trình phối hợp hoạt động đẩy mạnh chăm sóc và bảo vệ sức khỏe nhân dân*

* PGS, TS, Bộ trưởng Bộ Y tế

trong phong trào "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa" (gọi tắt là phong trào Làng văn hóa sức khỏe). Phong trào Làng văn hóa sức khỏe nhấn mạnh đến nhận thức, trách nhiệm và sự tham gia của các cấp, các ngành và toàn xã hội trong việc chăm sóc sức khỏe của người dân ở ngay tại cộng đồng. Cuộc vận động xây dựng "Làng văn hóa sức khỏe" hướng tới sáu mục tiêu cơ bản: 1 - Nâng cao nhận thức của nhân dân về chăm sóc bảo vệ sức khỏe, biến những hành vi giữ gìn sức khỏe trở thành thói quen và nhu cầu của mỗi người dân. 2 - Xây dựng và duy trì các nếp sống vệ sinh phòng bệnh trong nhân dân, góp phần xây dựng nếp sống văn hóa, văn minh. 3 - Xây dựng mô hình gia đình sức khỏe, làng sức khỏe và khu phố sức khỏe phù hợp với các vùng miền trong phong trào toàn dân xây dựng đời sống văn hóa. 4 - Giảm các vụ ngộ độc thực phẩm, bảo đảm an toàn vệ sinh thực phẩm. 5 - Giảm tỷ lệ mắc và tử vong một số bệnh truyền nhiễm gây dịch thường gặp ở địa phương; Không để dịch lớn xảy ra, khống chế tới mức thấp nhất tỷ lệ mắc và chết của các bệnh tả, thương hàn, sốt xuất huyết, hạn chế tốc độ gia tăng tỷ lệ nhiễm HIV/AIDS. 6 - Giảm tỷ lệ mắc và tử vong do tai nạn và thương tích trong cộng đồng.

Để đạt được các mục tiêu trên, mấy năm qua, chúng ta đã nỗ lực đẩy mạnh cuộc vận động xây dựng Làng văn hóa sức khỏe. Cuộc vận động này chú trọng tập trung vào những nội dung sau:

Thứ nhất, tuyên truyền, giáo dục về ý nghĩa, mục đích và nội dung phong trào Làng văn hóa sức khỏe cho chính quyền, ban ngành, đoàn thể các cấp và các tầng lớp nhân dân. Từ đó thu hút sự quan tâm đầu tư của chính quyền cũng như các ban, ngành đối với phong trào và sự tham gia hưởng ứng của cộng đồng.

Thứ hai, thường xuyên giám sát sớm các ca bệnh truyền nhiễm tại hộ gia đình. Thiết lập và củng cố hệ thống báo cáo tai nạn thương tích và tử vong tại cộng đồng; tập huấn các nội dung về y tế môi trường và phòng chống dịch chủ động và tích cực phòng chống tai nạn thương tích, vận động sự tham gia của cộng đồng cho đội ngũ cán bộ y tế cơ sở, cộng tác viên; tổ chức phát động toàn dân thực hiện ngày "Sạch, đẹp từ nhà ra ngõ" tổng vệ sinh nhà cửa, đường làng, ngõ xóm.

Thứ ba, duy trì chế độ họp giao ban hằng tháng giữa xã với huyện, huyện và tỉnh, giao ban hằng tuần giữa y tế thôn, bản, tuyên truyền viên với ban chỉ đạo xã. Tăng cường kiểm tra, giám sát tiến độ các hoạt động theo kế hoạch và kiểm tra chéo giữa các đơn vị thực hiện.

Sau hơn ba năm phát động triển khai, phong trào Làng văn hóa sức khỏe đã bước đầu đạt được những kết quả đáng khích lệ, thu hút được sự quan tâm của các cấp chính quyền, các ban ngành đoàn thể và quần chúng nhân dân. Nhiều hoạt động đã được triển khai mạnh mẽ ở địa phương. Chương trình phối hợp hoạt động giữa Bộ Y tế, Bộ Văn hóa - Thông tin và Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam đã được xây dựng và triển khai tích cực. Để khuyến khích các địa phương tích cực thực hiện phong trào này, Bộ Y tế đã ban hành Quy chế chứng nhận danh hiệu Gia đình sức khỏe, Làng sức khỏe, Khu phố sức khỏe và Khu dân cư sức khỏe là cơ sở để xét chọn công nhận đơn vị đạt tiêu chuẩn bảo đảm sức khỏe cho cộng đồng dân cư. Bộ Y tế phối hợp với Ủy ban nhân dân các tỉnh, thành phố tăng cường triển khai phong trào Làng văn hóa sức khỏe trên nhiều địa bàn trong cả nước. Bộ Văn hóa Thông tin và Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam đã chỉ đạo các đơn vị trong ngành phối hợp

với ngành y tế xây dựng Làng văn hóa sức khỏe.

Công tác tổ chức, quản lý và chỉ đạo thực hiện phong trào Làng văn hóa sức khỏe được triển khai mạnh mẽ ở tất cả các cấp từ trung ương đến địa phương với sự cam kết của các cấp ủy, chính quyền, ban, ngành đoàn thể thông qua hệ thống các văn bản chỉ đạo. Ngành y tế ở các tỉnh, thành phố đã tích cực tham mưu cho ủy ban nhân dân trong việc chỉ đạo xây dựng phong trào Làng Văn hóa sức khỏe ở địa phương. Bộ Y tế, Bộ Văn hóa - Thông tin và Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc đã chọn Hà Nội, Hải Dương, Khánh Hòa, Cần Thơ, Hậu Giang và Vĩnh Long thí điểm thực hiện phong trào từ năm 2004 đến nay. Để tăng cường sự cam kết của chính quyền địa phương, Bộ Y tế đã tổ chức ký cam kết trách nhiệm triển khai xây dựng phong trào Làng văn hóa sức khỏe với lãnh đạo ủy ban nhân dân các tỉnh, thành phố điểm. Trên cơ sở đó, ủy ban nhân dân các tỉnh, thành phố đã trực tiếp hoặc ủy quyền cho sở y tế, sở văn hóa - thông tin và Ủy ban Mặt trận Tổ quốc ký cam kết trách nhiệm với ủy ban nhân dân các quận, huyện.

Thông tin, giáo dục, truyền thông đóng một vai trò quan trọng trong việc tuyên truyền nâng cao nhận thức của các cấp chính quyền, các ban ngành và đặc biệt là mọi tầng lớp nhân dân về mục đích, ý nghĩa và nội dung của phong trào Làng văn hóa sức khỏe. Nhiều hoạt động tuyên truyền về phong trào Làng văn hóa sức khỏe đã được thực hiện trên các phương tiện thông tin đại chúng như các chương trình cổ động phát trên VTV1, VTV2 và các đài truyền hình địa phương, Đài Tiếng nói Việt Nam. Bộ Y tế cũng đã tổ chức sáng kiến đêm giao lưu với chủ đề Làng văn hóa sức khỏe tại các tỉnh Thanh Hóa, Cần Thơ và Hải Dương. Trong các đêm giao lưu này,

nhân dân các địa phương có điều kiện trao đổi, thảo luận với lãnh đạo của Bộ Y tế, chính quyền địa phương và các ban ngành hữu quan về phong trào Làng văn hóa sức khỏe, các vấn đề bức xúc của nhân dân... Ngoài ra, Bộ Y tế còn tổ chức lễ phát động sinh viên các trường đại học Y - Dược hưởng ứng phong trào xây dựng Làng văn hóa sức khỏe tại các Trường đại học Y Hà Nội, Trường đại học Y- Dược Cần Thơ và các trường cao đẳng và trung học Y- Dược tại Hải Dương, phối hợp với Công đoàn ngành Y tế Việt Nam, Trung ương Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh để phát động các cuộc thi tìm hiểu về phong trào và đã nhận được hàng nghìn bài dự thi của 12 tỉnh, thành phố đại diện cho 64 tỉnh, thành trong cả nước ở 3 khu vực Bắc, Trung, Nam. Các tài liệu truyền thông giáo dục bước đầu đã được xây dựng để tuyên truyền các thông tin cần thiết cho các bộ, ban, ngành cũng như các tỉnh, thành phố để triển khai thực hiện. Đó là cuốn Sổ tay hướng dẫn xây dựng Làng văn hóa sức khỏe; áp phích về 10 tiêu chí của Làng văn hóa sức khỏe, tờ rơi về 7 tiêu chí của Gia đình văn hóa sức khỏe; các tờ thông tin Làng văn hóa sức khỏe... Đối với các tỉnh, thành phố khác, công tác tuyên truyền được lồng ghép với các chương trình mục tiêu y tế quốc gia để huy động kinh phí thực hiện. Trung tâm truyền thông giáo dục sức khỏe là đầu mối chính phối hợp với trung tâm y tế dự phòng để tuyên truyền nội dung các tiêu chí sức khỏe như phòng chống dịch bệnh, an toàn vệ sinh thực phẩm, phòng chống suy dinh dưỡng, sử dụng nước sạch và nhà tiêu hợp vệ sinh...

Từ kết quả ban đầu tại 6 tỉnh điểm đến nay, các tiêu chí và nội dung hoạt động của Làng văn hóa sức khỏe đã có một sức mạnh lan tỏa rộng khắp tới nhiều bộ, ngành, đoàn thể, bước đầu thu hút được sự quan tâm, chú ý của

chính quyền các cấp và đông đảo quần chúng nhân dân. Ngành văn hóa thông tin và Mặt trận Tổ quốc đã tích cực tổ chức triển khai lồng ghép các hoạt động Làng văn hóa sức khỏe vào phong trào "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa" trên địa bàn, vận động nhân dân đăng ký thực hiện từng loại mô hình sức khỏe: Gia đình, Tổ nhân dân tự quản, Khu dân cư và xã, phường, thị trấn phù hợp với các tiêu chí của Làng Văn hóa sức khỏe. Mô hình lồng ghép các tiêu chí Làng văn hóa sức khỏe vào phong trào "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa khu dân cư" và xét công nhận Gia đình sức khỏe, Khu dân cư sức khỏe đã được ngành văn hóa - thông tin và Ủy ban Mặt trận Tổ quốc đánh giá cao bởi công việc này phù hợp với các chủ trương chung và góp phần hoàn thiện mô hình Làng văn hóa, Khu phố văn hóa và Khu dân cư văn hóa. Mô hình Làng văn hóa sức khỏe đã từng bước đẩy lùi bệnh tật, không ngừng nâng cao đời sống văn hóa tinh thần cho nhân dân.

Nhiều địa phương đã chủ động thành lập ban chỉ đạo, xây dựng kế hoạch phối hợp liên ngành, đầu tư kinh phí và tổ chức các hoạt động xây dựng mô hình Làng văn hóa sức khỏe như các tỉnh: Thái Bình, Ninh Bình, Sơn La, Hà Giang, Nghệ An, Hà Tĩnh, Quảng Nam, Bình Định, Kiên Giang, Bình Thuận, Đồng Nai, Đồng Tháp, Lâm Đồng... Điều đó chứng tỏ Làng văn hóa sức khỏe đang được nhân dân hưởng ứng và trở thành một phong trào sâu rộng trong toàn quốc.

Từ thực tiễn xây dựng và phát triển mô hình làng văn hóa sức khỏe, ngày 23 tháng 2 năm 2005, Bộ Chính trị đã ra Nghị quyết về công tác bảo vệ, chăm sóc và nâng cao sức khỏe nhân dân trong tình hình mới, trong đó nhấn mạnh: "cần triển khai rộng rãi phong

trào Làng văn hóa sức khỏe ở mọi thôn, bản". Đây chính là "kim chỉ nam" cho chính quyền, ban, ngành và đoàn thể các cấp từ trung ương đến cơ sở tổ chức thực hiện, mang lại một sức sống mới cho phong trào.

Trong thời gian tới, xây dựng mô hình Làng văn hóa sức khỏe trong cả nước cần hướng vào những nội dung cơ bản sau:

Thứ nhất, phát triển y tế dự phòng. Thực hiện tốt phong trào vệ sinh, phòng bệnh và các biện pháp kiểm soát vệ sinh, an toàn thực phẩm; nâng cao năng lực giám sát, phát hiện và khống chế dịch bệnh, đặc biệt là HIV/AIDS và các dịch bệnh mới phát sinh. Trang bị kiến thức và kỹ năng để mỗi người dân có khả năng chủ động phòng bệnh và rèn luyện nâng cao sức khỏe.

Thứ hai, vận động khuyến khích và hướng dẫn nhân dân nuôi trồng và sử dụng các loại cây và con vật làm thuốc chữa bệnh. Bố trí mạng lưới bệnh viện theo địa bàn dân cư, tạo thuận lợi cho người dân khám, chữa bệnh không lệ thuộc vào địa giới hành chính của nơi cư trú. Mở rộng các hình thức chăm sóc sức khỏe tại nhà, bác sỹ gia đình, chăm sóc người già cô đơn, người tàn tật.

Thứ ba, tiếp tục đẩy mạnh cuộc vận động: "Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa", phong trào "Người tốt, việc tốt". Nhân rộng những điển hình tốt trên các mặt sản xuất, kinh doanh và các hoạt động xã hội; kiên quyết đấu tranh loại trừ tệ nạn xã hội. Tiếp tục đưa các hoạt động văn hóa - thông tin, nhất là các kiến thức sức khỏe về các Làng văn hóa sức khỏe ở vùng sâu, vùng xa, vùng đồng bào dân tộc thiểu số; phát động nhân dân tham gia thực hiện nếp sống văn minh, gia đình, bản, làng văn hóa. Xây dựng cụ thể các tiêu chí: ăn sạch, ở sạch, uống sạch...

Thứ tư, thực hiện có hiệu quả chương trình xóa đói, giảm nghèo. Quan tâm xây dựng kết cấu hạ tầng cho các vùng nghèo, xã nghèo, làng nghèo; nhất là điện - đường - trường - trạm. Làm cho trong mô hình Làng văn hóa sức khỏe, không còn người ốm đau, bệnh tật, không còn người mù chữ và tái mù chữ.

Thứ năm, chăm lo bảo vệ và cải thiện môi trường. Bảo đảm cho các Làng văn hóa sức khỏe người dân được sống trong môi trường tốt về không khí, đất, nước, cảnh quan. Kiểm tra, kiểm soát được các ô nhiễm và sự cố môi trường, khắc phục được rác thải, nước thải chưa qua xử lý đổ ra các ao hồ kênh mương. Làng văn hóa sức khỏe phải bảo đảm được các yếu tố xanh - sạch - đẹp.

Thứ sáu, đẩy mạnh công tác thông tin, giáo dục, truyền thông bằng nhiều hình thức để nâng cao nhận thức của chính quyền các cấp, các ban ngành, đoàn thể và quần chúng nhân dân về ý nghĩa, nội dung và các tiêu chí của phong trào Làng văn hóa sức khỏe. Vận động các tầng lớp nhân dân chủ động tích cực tham gia phong trào, phấn đấu đăng ký đạt các tiêu chí Gia đình sức khỏe, Làng sức khỏe, Khu dân cư sức khỏe, thực hiện xã hội hóa công tác y tế.

Ngành y tế cần chủ động tham mưu cho chính quyền địa phương đưa các nội dung xây dựng Làng văn hóa sức khỏe vào các chính sách, nghị quyết của đảng ủy, hội đồng nhân dân, ủy ban nhân dân các tỉnh thành phố, xem các tiêu chí sức khỏe là một trong những tiêu chí trọng tâm không thể thiếu trong việc xét công nhận các danh hiệu văn hóa ở địa phương, đồng thời đưa vào kế hoạch hoạt động hằng năm của chính quyền các cấp. Chỉ đạo lồng ghép phong trào xây dựng Làng văn hóa sức khỏe với các chương trình, dự án chăm sóc sức khỏe, các chương trình phát triển kinh tế, xã hội để thực hiện các tiêu chí sức khỏe của phong trào. □

Tác động...

(Tiếp theo trang 36)

việc làm đòi hỏi trình độ cao nhiều hơn và thu nhập từ lương cũng tăng lên do có yếu tố đầu tư và sử dụng lao động của người nước ngoài. Kết cấu hạ tầng cũng có điều kiện cải thiện hơn từ cả sự đóng góp của các nhà đầu tư lẫn ngân sách nhà nước. Thu của địa phương cũng có thể được cải thiện do đầu tư nhiều hơn, thu nhập của dân cư cao hơn, thu từ đất tăng lên... trong khi không bị giảm các khoản thu từ thuế quan như ngân sách của Chính phủ. Tuy nhiên, tác động của việc gia nhập WTO là khác nhau đối với các bộ phận dân cư khác nhau.

Đối với người nghèo: Bộ phận dân cư nông nghiệp canh tác các loại cây con, không có sức cạnh tranh và bộ phận dân cư thành thị không có trình độ tay nghề có nguy cơ gặp khó khăn do thu nhập giảm, hàng hóa không tiêu thụ được. Đặc biệt là các vùng dân tộc ít người canh tác lạc hậu sẽ tái nghèo nhanh hơn, khó xóa đói, giảm nghèo hơn. Ngoài ra, bổ sung vào đội ngũ người nghèo sẽ là các hộ kinh doanh bán lẻ, các hộ đang kinh doanh dịch vụ quy mô nhỏ lẻ, kém chất lượng.

Mạng lưới an sinh và chính sách xã hội: Sẽ chịu áp lực lớn hơn do số người nghèo cần giúp đỡ có nguy cơ tăng trong khi ngân sách của địa phương khó tăng theo cùng nhịp.

Môi trường văn hóa, xã hội, tư tưởng: Sẽ phức tạp hơn do phân hóa giàu nghèo sâu sắc hơn, do tính cạnh tranh trên thị trường sức lao động gay gắt hơn và có thể tỷ lệ thất nghiệp tăng do số việc làm tăng lên không kịp bù số việc làm mất đi. Đời sống nhân dân bất ổn, sẽ gây ra tệ nạn nhiều hơn.

Những tác động của việc gia nhập WTO ở cấp độ địa phương nước ta mang tính nhiều chiều nhưng dự báo chung là tác động tích cực nhiều hơn tiêu cực. Nếu địa phương nào chuẩn bị tốt hơn về mặt nâng cao sức cạnh tranh thì sẽ có nhiều lợi thế và được hưởng lợi nhiều hơn. □